

Asia: VN/10391/2019

Lausuntopyyntö Suomen ja Viron välisestä väestön rekisteröintiä koskevasta valtiosopimuksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kela pitää sopimuksen solmimista hyvänä asiana, sillä muuttoliike Suomen ja Viron välillä on vilkasta. Toimiva tietojenvaihto maiden väestörekisteriviranomaisten kesken edesauttaa Kelan etuuksien toimeenpanoa.

Kuten Kela on edellisellä lausuntokierroksella todennut, määrittelee se EU:n sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisalaan kuuluvaa sosiaaliturvaa toimeenpannessaan Suomen ja Viron välillä liikkuvien henkilöiden asuinpaikan eli intressien tavanomaisen keskuksen EU-asetusten 883/2004 sekä 987/2009 mukaisesti kokonaisarviointiin perustuen. Kokonaisarviossa yhtenä seikkana huomioidaan henkilön väestörekisteriin merkitty asuinpaikka. Myös etuuksien, jotka eivät kuulu asetuksen 883/2004 soveltamisalaan, kuten perustoimeentulotuki, osalta väestörekisterin mukaisella asuinpaikalla on merkitystä oleskelun luonteen arvioinnissa.

Arviomuistiossa todetaan, että Suomen rekisteriviranomainen on sidottu toisen valtion rekisteriviranomaisen tekemään ratkaisuun siitä, onko Suomesta Viroon muuttaneen henkilön katsottava muuttaneen pois Suomesta vakinaisesti. Arviomuistiosta ei ilmene, mitä käytännössä tarkoittaa sopimuksen 1 artiklan 1 kohdan mukainen säännös, että sopimusta ei sovelleta, jos lähtövaltio ei ole saanut ilmoitusta kolmen kuukauden kuluessa ilmoitetusta muutosta. Johtaako sopimuksen soveltamattomuus siihen, että tällaisessa tilanteessa henkilö jää Suomessa vakinaisesti asuvaksi vai kirjataanko henkilö tällöin kotikuntalain mukaan kuitenkin ulkomaille muuttaneeksi, jos hän on itse ilmoittanut digi- ja väestötietovirastoon muuttavansa vakinaisesti Suomesta. Kotikuntalain 7 §:hän velvoittaa ilmoittamaan vakinaisesta sekä yli kolme kuukautta kestävästä tilapäisestä muutosta maistraatille.

Sopimuksen 1 artiklan 4 kohdan sanamuoto on epäselvä siltä osin, kuuluvatko kansallisella lainsäädännöllä suojatut osoitteet sopimuksen perusteella luovutettavien tietojen piiriin.

Toimivalta päättää henkilön asuinpaikka on 5 artiklan mukaan tulovaltiolla. Lähtövaltio merkitsee muuton rekisteriinsä vasta saatuaan tulovaltion ilmoituksen asuinpaikan rekisteröinnistä. Sanamuodosta ei ilmene, tuleeko nämä maiden väestörekisteriviranomaisten päivämäärät olla samat. Pohjoismaisessa väestön rekisteröintiä koskevassa sopimuksessa on säännös, että maastamuuttopäivänä käytetään tulovaltiossa rekisteröityä maahanmuuttopäivää. Vastaavan säännöksen sisällyttäminen lausunnolla olevaan sopimukseen täsmentäisi, että päivämäärät tulo- ja lähtövaltiossa ovat yhteneväiset.

Toiselle sopijapuolelle muuttotilanteessa ilmoitettavista tiedoista mainitaan sopimuksen 6 ja 7 artikloissa syntymäpaikkatieto. Pitäähän tämä tieto paikkatieto sisällään myös tiedon valtiosta.

Sopimuksen 9 artiklan 4 kohdan mukaan kahden asuinpaikan tilanteissa, asuinpaikan päättymis- ja muuttopäiväksi merkitään sopimusvaltioissa se päivä, jolloin merkintä tehdään. Olisi hyvä, että näissä tilanteissa Digi- ja väestötietovirastosta Kelalle siirtyvissä tiedoissa näkyisi, että muuttopäivä on tehty sopimuksen 9 artiklan 4 kohdan perusteella. Tällöin etuustoiminnassa huomioitaisiin, että päivämäärä ei todennäköisesti vastaa todellista olosuhteiden muuttumisen ajankohtaa. Kela pyytäisi tällöin tarvittaessa asiakkaalta lisäselvitystä EU-lainsäädännön mukaan määräytyvän asuinpaikan muuttumisen ajankohdan määrittämiseksi. EU-asetuksen 883/2004 mukaisen asuinpaikan muuttumisen ajankohdalla on merkitystä mm. etuuksien ensisijaisuusjärjestykseen sekä sairaanhoito-oikeuksiin.

Arviomuistiossa todetaan sopimuksen jättävän tietoja vastaanottavan viranomaisen harkintaan, käsitelläänkö saatuja tietoja manuaalisesti ennen rekisteriin viemistä vai viedäänkö tiedot sellaisinaan rekisteriin. Lisäksi todetaan, että Digi- ja väestötietovirastossa ei ole vielä tehty periaatepäätöstä käsittelytavasta, mutta suora rekisteröinti väestötietojärjestelmään lienee mahdollinen, jos tietojen oikeellisuudesta voidaan varmistua teknisin tarkistuksin. Kela käyttää Digi- ja väestötietovirastolta sähköisesti saamia tietoja etuuksien toimeenpanossa, joten on tärkeää, että valittava toimintatapa takaa tietojen laadun ja oikeellisuuden sekä viivytyksettömän rekisteröinnin.

Sekä Kelan että Kelan asiakkaiden kannalta on tärkeää, että menettely sopimusmaiden välisissä muutoissa on selkeä ja siitä myös tiedotetaan kansalaisia mahdollisimman yksiselitteisesti. Myös Kelan on pystyttävä ohjeistamaan asiakkaitaan muuttotilanteissa sekä henkilöstöään etuuksien toimeenpanossa Suomen ja Viron välisissä rajat ylittävissä tilanteissa.

Paijo Arja
Kansaneläkelaitos